

**SINTEZA RECOMANDĂRILOR COMISIEI DE LA VENEȚIA LA
PROIECTUL LEGII PRIVIND EVALUAREA EXTERNĂ
A JUDECĂTORILOR ȘI PROCURORILOR**

Nr.	Conținutul recomandărilor	Opinia Ministerului Justiției
1.	<p style="text-align: center;">Opinia Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului European nr. CDL-AD(2023)005 din 14 martie 2023</p> <p>p. 110. That being said, several other aspects of the proposed vetting procedure raise serious concerns for the Venice Commission and DGI and should be reconsidered. The Venice Commission and DG I make the following recommendations in this respect:</p> <ul style="list-style-type: none"> • the draft Law should ensure that the parliamentary opposition gets their nominee elected as a member of the ACs; <p>p. 38. [...] For the Venice Commission, the parliamentary majority should not be able to block the election of the candidate proposed by the opposition.</p> <p>p. 39. [...] However, a theoretic possibility of such a blockage still exists, so the draft Law should ensure that the parliamentary opposition gets their nominee elected as a member of the ACs, even if the majority disapproves of this candidate.</p> <p>p. 44. [...] The three most important improvements for the institutional design of the ACs suggested by the Venice Commission and DG I are as follows: the guarantee for the parliamentary opposition to get their nominee elected [...]</p>	<p style="text-align: center;">Opinia Ministerului Justiției</p> <p>Se acceptă.</p> <p>În contextul recomandării de la § 39, art. 6 alin. (2) din proiect a fost completat anterior, după cum urmează:</p> <p>„(2) În scopul numirii membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. a), fracțiunile parlamentare prezintă Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului informația despre candidații propuși de acestea. Candidatul propus de opoziție poate fi respins doar dacă nu întruneste cerințele prevăzute la art. 7 alin. (1). Comisia juridică, numiri și imunități examinează candidaturile propuse și aprobă, cu votul majorității membrilor comisiei, rapoarte cu referire la fiecare candidat. Proiectele hotărârilor de Parlament se elaborează de Comisia juridică, numiri și imunități pentru fiecare candidat și se prezintă în plenul Parlamentului pentru a fi dezbătute și adoptate cu majoritatea prevăzută la alin. (1).”</p> <p>Pentru a accentua faptul că regula respectivă trebuie să fie aplicabilă etapei votării pentru candidați în Parlament, completarea respectivă a fost mutată din art. 6 alin. (2) la finele alin. (3), care reglementează etapa din plenul Parlamentului (a se vedea în proiect). De asemenea, în contextul celor analizate în cadrul ședinței on-line cu reprezentanții Comisiei de la Veneția, art. 6 alin. (2) a fost completat cu prevederi referitoare la modul de contestare a hotărârii Parlamentului.</p> <p>Reiterăm că nu a existat intenția de a face vreo deosebire pozitivă sau negativă între candidații la poziția de membru la comisia de</p>

		<p>evaluare. Unica condiție ce trebuie întrunită de persoana propusă pentru a deveni membru al uneia din Comisiile de evaluare este să corespundă cerințelor stabilite în art. 7 alin. (1) din proiect.</p> <p>Pentru a evita reducerea la absurd a procesului de selectare a viitorilor membri, este necesar de a păstra în text trimiterea la criteriile de la art. 7 alin. (1), chiar și dacă este vorba de candidatul propus de opoziție, or, criteriile sunt în mod egal aplicabile pentru toți candidații, indiferent de partidul care îi propune. Nimeni nu trebuie să fie nici privilegiat, nici discriminat. Altfel, este riscul ca opoziția intenționat să selecteze candidați cu probleme de integritate, pentru a denigra imaginea Comisiei de evaluare.</p>
2.	<p>• candidates with a judicial and/or prosecutorial background should be eligible;</p> <p>p. 37. [...] As transpires from the previous opinions, it would be desirable that at least some of the member of the ACs either represent the judiciary or at least have a judicial/prosecutorial background. [...] The Venice Commission understands that in a situation where many sitting judges and prosecutors are opposed to the reform, it would be difficult to find a lot of candidates in their ranks for the elections to the AC. However, judges and prosecutors should be at least able to present their candidacies to the positions in the AC.</p> <p>p. 44. [...] The three most important improvements for the institutional design of the ACs suggested by the Venice Commission and DG I are as follows: [...] the eligibility of the candidates with the judicial or prosecutorial background, [...].</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Pentru început, trebuie să subliniem că proiectul prezentat spre examinare nu prevede evaluarea pe criteriul profesionalismului. Criteriile de evaluare se referă la integritatea etică și cea financiară.</p> <p>Subliniem că aceeași formulă a fost acceptată și în vetting-ul pentru Curtea Supremă de Justiție și Comisia de la Veneția, prin opiniile sale din 2022 nu a avut obiecții la acest aspect.</p> <p>Ținând cont de specificul criteriilor ce urmează a fi examinate de Comisia de evaluare, considerăm că experiența anume în funcția de judecător/procuror nu este strict necesară. Or, specificul încălcărilor ce vor fi examinate ține de domeniul evaziunilor fiscale și a regimului de declarare a averilor.</p> <p>Atragem atenția că prevederile proiectului nu îngrădesc accesul judecătorilor/procurorilor la funcția de membru al Comisiei de evaluare: art. 7 alin. (1) lit. f) stabilește condiția pentru candidat să nu fi activat în Republica Moldova în ultimii 3 ani în funcția de judecător/procuror, iar drept urmare a recomandărilor anterioare ale DG Just, în art. 7 alin. (1) lit. c) din proiect a fost prevăzut expres faptul că membrul Comisiei de evaluare trebuie să aibă cel puțin 10 ani de experiență în unul sau mai multe dintre următoarele domenii: juridic, economic, fiscal, financiar.</p>

Astfel, la funcția de membru al Comisiilor de evaluare cu siguranță pot candida foști judecători/procurori, cu condiția că întrunesc și celelalte cerințe stabilite în art. 7 din proiect. Interdicția de a nu fi în aceste funcții în ultimii 3 ani, este aplicată și pentru cei din funcțiile politice, și pentru foști membri ai Guvernului și Parlamentului (identică pentru toate cele trei puteri: judecătorească, executivă și legislativă) cu scopul, dar și necesitatea de a exclude incompatibilitățile și conflictele de interese. Totodată, nu dorim nici să îngreunăm procesul de selectare, dacă nu sunt doritori din astfel de funcții de a deveni membri ai Comisiei de evaluare.

De asemenea, proiectul nu îngreudește posibilitatea organelor de administrare a sistemului judecătoresc/procuraturii de a-i acorda suport Parlamentului în identificarea membrilor naționali din cadrul Comisiilor de evaluare. Menționăm că în cadrul consultărilor publice ce au avut loc la data de 10 mai anul curent, a fost agreată o astfel de formulă, iar reprezentanții Parlamentului și cei ai CSM au convenit să conlucreze pentru identificarea celor mai bune candidaturi pentru funcția de membru național în comisie.

Totodată, trebuie să ținem cont de specificul Republicii Moldova, care este o țară mică, unde relațiile inter-umane sunt destul de cunoscute, apar frecvent acuzații de conflict de interese și de imparțialitate, fapt ce ar putea periclită obiectivul evaluării obiective și compromite imparțialitatea respectivei Comisii.

Mai mult ca atât, să nu uităm de scopul procesului de vetting – de a curăța sistemul de persoane cu probleme de integritate, ceea ce presupune verificarea integrității persoanelor în funcție. Drept urmare, nu putem să numim în Comisiile de evaluare pe cineva din judecătorii/procurorii în funcție, fără a-i verifica integritatea și să-i încredințăm verificarea integrității colegilor săi. Aceasta din start va pune la dubiu imparțialitatea și obiectivitatea membrului Comisiei de evaluare.

Suplimentar, trebuie să se țină cont de faptul că, chiar dacă prezentul proiect de lege prevede crearea a 2 comisii de evaluare, procesul de creare a uneia din ele deja este demarat în baza Legii nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a

<p>candidaților la funcția de judecător al CSJ. Astfel, de facto, în baza prezentului proiect de lege va fi creată doar Comisia de evaluare a procurorilor. Nu este corect să avem reguli diferite în crearea celor două comisii de evaluare.</p> <p>În acest context, nu este oportun de a exclude criteriul de la art. 7 alin. (1) lit. f).</p>	
<p>Se acceptă.</p> <p>În contextul acestei propuneri, a fost modificată procedura de vot. A se vedea art. 17 alin. (2) și (3) din proiect:</p> <p>„(2) <i>Raportul cu privire la evaluare se aprobă cu votul unanim al membrilor completului de evaluare și se semnează de președintele Comisiei de evaluare.</i></p> <p>(3) <i>În cazul în care membrii completului de evaluare nu votează unanim, raportul cu privire la evaluare se va examina de comisia de evaluare. Raportul respectiv se aprobă cu votul majorității membrilor comisiei de evaluare și se semnează de președintele acesteia. Membrii comisiei de evaluare nu se pot abține de la vot.</i>”</p>	<p>• the voting in the panels of the AC should require a “special majority” (support from the “national” and “international” members);</p> <p>p. 40. [...] If there are only two panels, the Venice Commission and DG I would recommend that “national” members representing the parliamentary majority should not be sitting in the same panel. It is also important to provide that the cases will be distributed to the panels randomly and that these panels are created by some general act of the ACs (and not composed on the ad hoc basis for each specific case). The role of the Secretariat in the work of the panels should be limited.</p>
<p>Precizăm că proiectul nu conține detalii referitoare la modul de repartizare a membrilor naționali și a celor internaționali în cadrul completelor, deoarece considerăm oportun de a lăsa la discreția Comisiilor de evaluare să-și stabilească detaliile despre organizarea activității interne în Regulamentul de organizare și funcționare a acestora. Plus la aceasta, nu considerăm oportun de a stabili la nivel de lege detalii ce se referă la activitatea internă a comisiilor și completelor acestora, căci acest fapt va crea un plus de rigiditate și ar putea îngreuna activitatea lor, ori la caz trebuie să asigurăm o anumită flexibilitate pentru ca activitatea să fie și operativă.</p> <p>Totodată, proiectul a fost ajustat în sensul garantării implicării în procesul de luarea a deciziilor finale a cel puțin 2 membri internaționali. Astfel, art. 17 alin.(3) a fost completat cu următoarea precizare:</p>	<p>p. 41. Also, the draft Law should provide for the procedure of allocating the cases to the panels, which should exclude arbitrary attribution of cases to panels and should be based on clear and objective rules.</p> <p>p. 42. [...] The Venice Commission recommends specifying in the law that the panels should be composed of representatives of both groups, and that, for a decision to be taken, at least one member from each group should support it (so that the “nationals” cannot outvote the “internationals” and vice versa). As to the vote in the plenary AC, at least four votes (out of six) should be required for adopting a report with the recommendation to the SCM/SCP, which means that a report would need some support from both “national” and “international” members, and none of the two groups can govern alone</p>

p. 43. [...] This is why it would be preferable to define at least some principles of their composition at the legislative level, while leaving the details to the Internal Rules.

„La procesul de votare participă cel puțin 2 membri menționați la art. 6 alin. (1) lit. b).”

În contextul recomandării de a completa proiectul cu careva principii generale de lucru al completelor, subliniem că pe lângă faptul că art. 13 din proiect stabilește detalii referitoare la activitatea membrului-raportor, articolul respectiv a fost completat cu un alineat nou, care prevede expres repartizarea aleatorie a dosarelor între completele de evaluare:

„(2) Dosarele de evaluare se repartizează completelor spre examinare în mod aleatoriu.”

În contextul recomandării de la §42, au fost redactate actualele art. 13 alin. (1) și art. 17 din proiect. Astfel, proiectul prevede că completul de evaluare este format din 3 membri, care iau decizia prin vot unanim. „Votul unanim” presupune că, dacă măcar unul din membri votează diferit de ceilalți (pro sau contra promovării/eșuării evaluării), atunci decizia finală nu poate fi luată de complet. Raportul de evaluare, votat unanim de Complet, se semnează de președintele Comisiei de evaluare și se transmite la CSM/CSP. Cu alte cuvinte, atât membrii naționali, cât și cei internaționali se află pe picior de egalitate, fiecare din ei având de facto „drept de veto”, iar pentru ca o decizie să fie luată, trebuie suportul membrilor naționali și internaționali. În cazul lipsei votului unanim, raportul de evaluare se va examina de Comisia de evaluare, urmând a fi aprobat cu votul majorității și semnat de președintele comisiei de evaluare.

Dorim să precizăm următoarele. Reieșind din faptul că comisia de evaluare este formată din 6 membri, majoritatea minimă, necesară pentru aprobarea raportului de evaluare constituie 4 membri, după cum urmează:

- a) 3 membri internaționali și 1 membru național;
- b) 2 membri internaționali și 2 membri naționali;
- c) 1 membru internațional și 3 membri naționali.

Bineînțeles că „majoritatea” ar putea fi formată și din 5 membri.

<p>Astfel, remarcăm că șansele ca raportul de evaluare să fie aprobat de o majoritate, din care să facă parte doar un membru internațional sunt foarte mici.</p> <p>Reiterăm că am fost criticați anterior de judecători și procurori în privința procedurii anterioare de vot în cadrul completului (atunci proiectul prevedea că decizia este luată de 2 membri din 3) din motiv că este prea riscantă formularea și nu este corect soarta persoanei să fie decisă doar de 2 membri din totalul de 6.</p> <p>Amințim că activitatea în complete a fost creată pentru a eficientiza activitatea comisiilor de evaluare și nicidecum nu pentru a reduce din numărul membrilor care trebuie să ia decizia finală.</p> <p>A se vedea intervențiile de la art. 17 alin. (2), (3), (7) și (8) din proiect.</p>	
<p>Se acceptă.</p> <p>Referitor la respectarea principiului „res judicata” reiterăm că respectarea acestuia este asigurată prin completarea efectuată la art. 11 alin. (6), care a fost modificat după cum urmează: „(6) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3) se ține cont de prevederile legale existente la momentul săvârșirii faptelor respective. Actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare. Constatările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare, în mod obligatoriu, de Comisia de evaluare.”</p>	<p>• the substantive grounds for the vetting (current draft Article 12) should be thoroughly reviewed in order to ensure that:</p> <ul style="list-style-type: none"> - the findings of the ACs cannot contradict final judgments (except in some narrowly defined situations, for example where the proceedings have to be reopened following a decision of the European Court of Human Rights);
<p>obligatoriu, de Comisia de evaluare.”</p> <p>În context, subliniem că indiferent de formularea utilizată în textul proiectului, art. 120 din Constituție este aplicabil inclusiv procesului de vetting: „Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.”</p>	<p>p. 49. Finally, Article 12 (5) stipulates that the ACs would “in no way depend on the acts or findings of other bodies”.</p> <p>p. 54. The first is the principle of res judicata. For the Venice Commission and DG I, the ACs cannot disregard previous judgments which have entered into the legal force – for example, judgments acquitting the judge/prosecutor concerned of a crime of corruption, or annulling a disciplinary sanction imposed on him or her.</p>
<p>Cu referire la noțiunea de „comportament/acte arbitrare”, subliniem că criteriul prevăzut la art. 11 alin. (2) lit. a) a fost redactat reieșind din „sugestia” Comisiei de la Veneția din §56 diin Opinia martie 2023,</p>	<p>p. 55. Furthermore, for the Venice Commission it is not clear how the ACs would establish that the judge acted arbitrarily or issued arbitrary acts. [...] If this is not the case, judges are violating the guarantees of a fair trial, but it falls only to a court to decide if it is so why. At the very minimum,</p>

<p>the draft Law should specify that the ACs cannot conclude that a judge issued an arbitrary act if it simply disagrees with the outcome of the relevant case or the legal reasoning. Even acts quashed on appeal cannot be seen as “arbitrary” unless it is proven by the court that they have been adopted in bad faith or as a result of gross and manifest negligence.</p> <p>p. 56. [...] First of all, it would be useful to specify whether the notion of “arbitrariness” should be understood in the same sense as the ECtHR understands it in the context of Article 6 of the European Convention, or means something else. [...] At the very least, the notion of an “arbitrary act” should be reformulated as to include only such situations in which the ECtHR has previously established that the judge/prosecutor acted arbitrarily with intention or gross negligence (and not other breaches of the Convention which may be imputed to the malfunctioning of the system as a whole and not to the fault of the individual judge). [...]</p> <p>p. 57. [...] It is unclear how the findings made in the ACs reports under this hearing would correlate with any past or pending criminal proceedings concerning the acts of corruption.</p> <p>p. 61. [...] The Venice Commission reiterates that any reopening should only be allowed exceptionally and follow a normal procedure provided for such situations, in order to exclude that the same matter is considered in parallel within the framework of the vetting procedure and any other national procedure provided for such cases.</p> <p>p. 62. In sum [...] the reports of the ACs should not undermine the authority of the final judicial decisions and respect the principle of res judicata, as decided in criminal or disciplinary proceedings.</p>	<p>astfel încât „arbitrarul” va fi raportat doar la situațiile în care caracterul arbitrar a fost stabilit de CtEDO:</p> <p><i>„a) în ultimii 5 ani a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor sau, după caz a procurorilor precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare în ultimii 10 ani, care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă.”</i></p> <p>Referitor la coraportul dintre procesul de verificare a integrității și alte procese penale, subliniem că hotărârile judecătorești vor fi obligatorii pentru comisiile de evaluare. Referitor la informația aflată în procesul de evaluare, despre fapte ce ar putea constitui infracțiuni, menționăm că art. 17 alin. (8) prevede următoarele:</p> <p><i>„(8) În cazul în care comisia de evaluare sau, după caz, completul de evaluare constată că informațiile furnizate de subiectul evaluării sau de alte persoane fizice sau juridice nu corespund realității sau constată încălcări ale legii, aceasta sesizează organele de stat competente în vederea documentării faptelor respective și, după caz, atragerii la răspundere conform legii.”</i></p> <p>Această prevedere este aplicabilă atât pentru situația descoperii comiterii unor infracțiuni, cât și comiterii unor abateri disciplinare.</p>
<p>5.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p>
<p>- the ACs cannot examine alleged offences which would normally be time-barred;</p>	<p></p>

<p>p. 70. [...] The Venice Commission and DG I consider that the ACs should not be allowed to look into cases which are otherwise time-barred under the usual rules of criminal, administrative, and disciplinary liability.</p> <p>p. 71. It is further unclear which rules should be applied by the AC to reach its conclusion: those which exist now, or those which existed at the time of the imputed offence? [...]</p> <p>p. 73. [...] In a similar context, while acknowledging that the use of such presumptions is permissible, the Venice Commission observed that “the duty to demonstrate the lawful origin of [...] property or transactions should not impose a disproportionate burden on the judge, should concern only particularly significant transactions and should not concern, for example, a property which the judge or his or her family have owned for decades. The duty to give explanations should remain reasonable.”</p> <p>P. 74. In sum, the Venice Commission invites the authorities of the Republic of Moldova to consider reducing the period of time which is taken into consideration in the detection of unexplained wealth and/or undeclared donations, because it is not realistic that anybody would keep records of his or her assets so long. [...]</p>	<p>Subliniem că regula generală recunoscută de sistemul de drept al Republicii Moldova constă în faptul normele de drept material se aplică din momentul comiterii faptei, iar normele de procedură – se aplică cele în vigoare la momentul examinării unei cauze.</p> <p>Astfel, se vor aplica normele existente la momentul săvârșirii faptelor analizate, chiar dacă acestea s-au produs înainte de adoptarea prezentului proiect de lege. Or, scopul în sine este de a evalua activitatea judecătorilor și procurorilor potrivit imperiului reglementărilor existente de până la evaluare.</p> <p>Mai mult ca atât, criteriile enumerate în art. 11 au fost redactate pentru a exclude posibilele interpretări eronate. Drept urmare, nu considerăm oportun de a completa proiectul de lege referitor la acest aspect.</p> <p>În context, art. 11 a fost completat cu un alin. nou (6) care prevede garanția respectivă.</p>
<p>Cu referire la recomandarea din p. 74, precizăm că criteriul care se referă la donații a fost exclus din proiect. De asemenea, pentru criteriul care se referă la diferențele dintre avere și venituri, perioada de timp a fost redusă de la 15 la 12 ani. Pentru detalii, a se vedea pct. 9 de mai jos.</p> <p>Precizăm că în Republica Moldova obligația judecătorilor/procurorilor de a declara veniturile și proprietățile există de mult timp, fiind inițial instituită prin Legea nr. 1264 din 19 iulie 2002¹ privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere. La acea etapă, declarațiile date se făceau în formă scrisă.</p> <p>Ulterior, odată cu abrogarea acestei legi și intrarea în vigoare a Legii nr. 133/2016², declarațiile continuă a fi completate și depuse doar în format electronic.</p> <p>Astfel, obligația de a depune declarații există deja timp de 21 de ani, iar stabilirea pentru verificarea unor criterii a perioadei de 10 sau de</p>	

¹ Legea nr. 1264/2002 poate fi accesată în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17252&lang=ro#

² Legea nr. 133/2016 poate fi accesată în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134895&lang=ro#

<p>12 ani nu este disproporționată și, de fapt, corespunde legii și practicii naționale. Or, judecătorii/procurorii începând cu anul 2002 erau obligați să țină evidența bunurilor și finanțelor pentru a depune declarații pe venituri și proprietăți.</p> <p>Subliniem că aceeași formulă a fost utilizată și pentru evaluare CSJ, iar Comisia de la Veneția nu a avut nicio obiecție în opiniile sale din 2022.</p>	
<p>Se acceptă.</p> <p>În context, art. 11 a fost completat cu un alin. nou (6) care prevede garanția respectivă:</p> <p>„(6) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3) se țin cont de prevederile legale existente la momentul săvârșirii faptelor respective.”</p>	<p>- the ACs cannot apply any rules which did not exist at the time when the offences were committed;</p> <p>p. 71. It is further unclear which rules should be applied by the AC to reach its conclusion: those which exist now, or those which existed at the time of the imputed offence? [...]</p> <p>p. 72. The Ministry of Justice in their written comments noted that “the rules existing at the time of the analysed facts [would be] applied, even if they [had] occurred before the adoption of the law”, and that the law would not open a possibility for punishing the judges and prosecutors beyond the statute of limitations. The Venice Commission welcomes this very important clarification. However, in order to exclude any possible misinterpretation of Article 12, this formula could be added to the text of Article 12.</p>
<p>Se acceptă.</p> <p>Precizăm faptul că sintagma „<i>dubii serioase</i>” la criteriul, a fost utilizată și în proiectul Legii privind evaluarea judecătorilor CSJ și a candidaților la funcția de judecător CSJ, iar Comisia de la Veneția, prin cele 2 opinii ale sale din octombrie și decembrie 2022 nu a avut obiecții la acest aspect. Mai mult, în Opinia sa din decembrie 2022, ca răspuns la încercarea de a înlocui sintagma „dubii serioase” cu „dubii rezonabile”, a recomandat de a reveni la „dubii serioase”, fapt ce a fost operat. Subliniem că se creează o situație de risc, pentru că în procesul de evaluare extraordinară a CSJ (faza a 2-a) standardele sunt diferite față de evaluarea unor categorii de judecători și procurori din faza a 3-a, ceea ce ar putea suscita probleme de tratament diferențiat. Menționăm că procesul de evaluare pentru CSJ a demarat deja prin</p>	<p>- the standard of “serious doubts” should be applied only in the work of the ACs, while the SCM/SCP should be guided by a higher standard of proof;</p> <p>p. 64. This construction raises, however, further issues. The first is whether the standard of “serious doubts” applies only to the results of the work of the ACs or should also be applied by the SCM/SCP. [...] But what would be the task of the SCM/SCP in this situation? Two possible interpretations of this provision can be offered.</p> <p>p. 65. First, one may understand that the SCM/SCP will have to apply the substantive grounds for the dismissal of the judge/prosecutor as provided in the ordinary legislation on the status of judges and prosecutors, using the ordinary</p>

<p>depunerea a 17 dosare de participare la concursul de ocupare a funcției de judecător CSJ și crearea Comisiei de evaluare a judecătorilor.</p> <p>Subliniem că și CtEDO acceptă inversarea sarcinii probațiunii când se analizează averea persoanei.</p> <p>A sevedea §69 din opinia Veneției: „69. As rightly pointed out by the Ministry of Justice, some of the substantive grounds for the vetting described in Article 12 – and in particular the “unexplained wealth” condition which creates a presumption of the lack of integrity – imply a different distribution of the burden of proof. The use of such presumptions is acceptable, as confirmed by the Venice Commission on several occasions (see the analysis immediately below). However, the “serious doubts” standard is applied to all grounds enumerated in Article 12. This may be problematic, for example, in a situation where the SCM decides to order the dismissal of a judge on the basis of a “serious doubt” that this judge has breached a rule of professional conduct.”</p> <p>Pentru o mai bună urmare a recomandării a fost completat art. 18 alin. (2), astfel încât se precizează că CSM/CSP se vor conduce de criteriile de la art. 11, doar că cu aplicarea standardului de „existența a dovezilor că...”.</p> <p>Totuși, la art. 11 alin. (2) lit. a) a fost reintrodus cuvântul „grav” în cazul stabilirii că subiectul evaluării nu corespunde cu criteriul de integritate etică. Ținem, să clarificăm că expresia „a stabilit că” prezintă un grad mai înalt de certitudine referitor la „greutatea” informației ce stă la baza deciziei luate de Comisia de evaluare.</p> <p>În contextul acestor recomandări, în special al celei formulate la p. 69, standardul de „dubii serioase” a fost exclus de la art. 11 alin. (2), care se referă la criteriile de integritate etică.</p>	<p>standard of proof applied in such cases. Another possible interpretation is that the SCM/SCP would have to use the same standard of proof as the AC (“serious doubts”) and base its findings on the substantive grounds which are listed in Article 12.</p> <p>p. 66. The Venice Commission and DG I consider that the first approach, which would limit the effect of the findings of the AC and thus justify the use of the standard of “serious doubts”, is more in line with the role of the SCM/SCP in the process.</p> <p>p. 67. Therefore, it would be better if the SCM/SCP reaches its conclusion on the basis of some consistent certainty, while the “serious doubt” standard may be left to the ACs to apply. [...]</p> <p>p. 68. [...] The Venice Commission notes that even with the same standard at both levels the ACs and the SCM/SCP may reach different conclusions. And, indeed, nothing prevents the legislator to raise the standard of proof required for the decision-making by the ACs. What is a source of concern for the Venice Commission is the SCM/SCP deciding on the basis of the standard of “serious doubts”</p> <p>p. 69. [...] However, the “serious doubts” standard is applied to <i>all</i> grounds enumerated in Article 12. This may be problematic, for example, in a situation where the SCM decides to order the dismissal of a judge on the basis of a “serious doubt” that this judge has breached a rule of professional conduct.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>În contextul acestei recomandări a fost completat art. 14 alin. (6).</p>
<p>8.</p>	<p>- the judges and prosecutors concerned should have a real chance to refute the presumptions related to the unexplained wealth and must be able to put</p>	

	<p>forward the “inaccessible evidence” or bona fide ownership defence in such cases;</p> <p>p. 74. [...] The judges and prosecutors should also have a real chance to refute the presumption and must be able to put forward the “inaccessible evidence” or <i>bona fide</i> ownership defence, which should be specified in the law.</p>	<p>• Pentru o mai bună garantare a dreptului la apărare, proiectul conține etapa informării subiectului evaluării despre aspectele nesoluționate de comisia de evaluare, care vor fi examinate în cadrul audierilor. Această comunicare se va face cu el puțin 7 zile înainte de audiere. A se vedea art. 16 alin. (1) și (2).</p> <p>• De asemenea, în proiect este completată lista drepturilor subiectului evaluării, cu dreptul de a prezenta suplimentar către Comisie probele necesare (a se vedea art. 16 alin. (5) din proiect).</p> <p>• Precizăm că art. 18 alin. (1) reglementează dreptul subiectului evaluării de a prezenta în CSM/CSP informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a prezenta anterior.</p> <p>Suplimentar, pentru etapa depunerii contestației la CSJ, proiectul conține deja prevederi ce permit invocarea și a erorilor procedurale grave, nu doar a circumstanțele de fapt (a se vedea art. 19 alin. (6) din proiect).</p>
9.	<p>the thresholds set by the draft Law regarding the criteria of unexplained wealth, undeclared donations, or tax arrears should be carefully reviewed in the light of the specific context of the Republic of Moldova;</p> <p>p. 51. [...] however, the list of substantive criteria for the vetting is still very long and raises numerous issues.</p> <p>p. 78. [...] On the one hand, setting such thresholds adds certainty to the whole exercise. On the other, there is a risk that the law sets very low thresholds, and that even minor inaccuracies in the declarations, failure to keep a record of insignificant transactions, etc. would lead to the dismissal of a judge or a prosecutor. [...]</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Precizăm că atât criteriile de evaluare a integrității etice, cât și cele de evaluare a integrității financiare au fost rescrise într-o manieră mai detaliată și mai clară, iar numărul acestora a fost redus la câte 2 criterii pentru fiecare categorie.</p> <p>Mai mult ca atât, la criteriile pentru integritatea etică a fost indicată expres perioada de timp care se va lua în considerație. La criteriile pentru integritatea financiară a fost micșorat numărul de ani pentru care vor fi verificate diferențele de avere, a fost mărit numărul salariilor medii pe economie, în raport cu care se va calcula cuantumul impozitului neplătit.</p> <p>De asemenea, a fost exclus criteriul referitor la donații, or, acest aspect este acoperit de celelalte două criterii financiare. A se vedea art. 11 alin. (2) și (3).</p> <p>Pentru clarificare, referitor la cuantumul de 5 salarii medii pe economie, indicat în art. 11 alin. (3) lit. b), prezentăm următoarele calcule.</p>

<p>În art. 11 alin. (3) lit. b) este utilizată formularea „iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit 5 salarii medii pe economie”.</p> <p>Un salariu mediu pe economie pentru anul 2023 este egal cu 11 700 lei. Drept urmare, 5 salarii medii pe economie constituie: $5 * 11\ 700\ lei = 58\ 500\ lei$. Subliniem că suma dată reprezintă cuantumul impozitului pe venit neplătit și precizăm că în Republica Moldova impozitul pe venit constituie 12 %.</p> <p>Astfel, neplata unui impozit pe venit în cuantum de 58 500 lei, de fapt presupune că persoana vizată nu a declarat timp de 10 ani o sumă de circa 485 500 lei (aproximativ 25 426 euro):</p> <p>Suma „nedeclarată” = $(585\ 500\ lei * 100\%) / 12\% = 485\ 500\ lei$</p> <p>Deci, cuantumul de 5 salarii medii pe economie, raportat la economia de piață a Republicii Moldova este unul suficient de rezonabil.</p>	
<p>Se acceptă.</p> <p>În contextul acestei recomandări a fost completat art. 14 alin. (3) și alin. (9), precum și art. 16 alin. (5) lit. f).</p> <p>Cu referire la procedura obținerii informației necesare pentru activitatea comisiei de evaluare, precizăm că art. 14 alin. (1) prevede expres faptul că atât comisia, cât și secretariatele „<i>au acces în regim de timp real la sisteme informaționale care conțin informația necesară pentru realizarea mandatului, în condițiile legislației privind schimbul de date și interoperabilitatea</i>”.</p> <p>În raport cu persoana evaluată, solicitarea și recepționarea informației are loc prin email. Aceasta este practica deja stabilită de Comisia de pre-vetting și va fi urmată și de celelalte comisii de evaluare. Concluzarea cu subiectul evaluării prin email rezultă și din art. 14 alin. (7) din proiect:</p> <p>„(7) Comunicarea cu subiectul evaluat are loc în formă electronică, prin utilizarea de către acesta a sistemului de poștă electronică al instanțelor de judecată sau, după caz, a procuraturii. În</p>	<p>10.</p> <ul style="list-style-type: none"> the draft Law should define the categories of information which cannot be requested by the ACs, or which can be requested only in certain cases and only following a certain procedure (providing for a judicial review in the case of a dispute); <p>p. 85. Given the broad scope of the vetting exercise which may touch upon the behaviour, assets, wealth, and expenses of the judges/prosecutors and their affiliated persons, the draft Law should set out some limits as to what sort of information can be requested and obtained. [...]</p> <p>p. 86. The relevance of the information sought and obtained by the AC is another issue to address. It is necessary to set out more precisely what is the relevance and probative value of such information in determining facts. Moreover, the draft Law should exclude any probative strength of anonymous information in these proceedings.</p> <p>p. 87. Furthermore, it is not clear what procedural framework will be used for requesting and obtaining such information. The draft Law should specify what happens if</p>

<p>the persons concerned refuse to cooperate with the AC and provide for a possibility of judicial review of such disputes. Additional procedural safeguards (like the pre-authorisations by the SCM/SCP) may be introduced in order to ensure that the broadly formulated power of the AC to seek and obtain information necessary to perform its mandate is not abused.</p> <p>p. 88. [...] However, it is necessary to have an external check on this power, so that it is not interpreted in an overly broad manner.</p> <p>p. 89. In sum, the draft Law should define the categories of information which cannot be requested by the ACs, or which can be requested only in certain cases and only following a certain procedure.</p> <p>p. 90. With the broad gathering powers granted to the AC, the vetting mechanism may be used for other purposes, like criminal or civil proceedings, for example. The draft Law should provide that any information and documents obtained by the AC must only be used for the narrow purpose of the vetting procedure and cannot be referred to directly as evidence in other proceedings, in circumvention of the procedural safeguards provided for such proceedings. That should not prevent the ACs from informing competent authorities about facts that may give rise to triggering criminal, administrative cases, etc., if appropriate.</p>	<p><i>cazul lipsei adresei de poștă electronică în sistemul respectiv, se utilizează adresa de poștă electronică personală a subiectului evaluat.”</i></p> <p>Referitor la situația în care subiectul evaluat refuză să coopereze, proiectul de lege reglementează trei aspecte:</p> <p>1. <u>Refuzul de a prezenta declarația și chestionarul de etică, care sunt necesare pentru demararea activității Comisiilor de evaluare – cu privire la această etapă, art. 12 alin. (4) din proiect prevede: „(4) Declarațiile și chestionarul menționate la alin. (3) se prezintă în termenul stabilit de comisia de evaluare, care nu poate fi mai mic de 10 zile de la data solicitării, fiind semnate cu semnătură electronică. Lipsa unei justificări rezonabile pentru refuzul de a prezenta sau neprezentarea în termen a declarațiilor sau a chestionarului de etică reprezintă temei pentru constatarea de către comisia de evaluare a nepromovării evaluării”.</u></p> <p>2. <u>Refuzul subiectului evaluării de a prezenta informații suplimentare pe parcursul evaluării – cu privire la această etapă, art. 14 alin. (8) prevede că în cazul unui astfel de refuz, comisia de evaluare va continua evaluarea în baza informației acumulate deja.</u></p> <p>3. <u>Refuzul subiectului evaluării de a participa la audierile publice - cu privire la această etapă, a fost modificat art. 16 alin. (3).</u></p> <p>Pentru a preveni utilizarea în scopuri ilegale a informației cu caracter personal, obținută în procesul de evaluare, în art. 10 alin. (1) lit. b) este prevăzută expres obligația membrilor comisiilor de evaluare și a angajaților secretariatelor „să folosească doar în scopul evaluării și să asigure confidențialitatea datelor cu caracter personal care le-au devenit cunoscute în exercitarea mandatului de membru al comisiei de evaluare”.</p> <p>Considerăm această prevedere suficientă pentru a preveni divulgarea informației cu caracter personal. Mai mult ca atât, art. 74¹ din Codul contravențional³ prevede sancțiuni pentru nerespectarea condițiilor de bază de prelucrare, stocare și utilizare a datelor cu caracter personal.</p>
--	--

³ Codul contravențional poate fi accesat în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136538&lang=roff

	<p>Drept urmare, este inoportun de a reglementa autorizarea de către CSM/CSP a cererilor de acces la informație. Or, acest fapt va face mai dificile procesele de lucru ale comisiilor de evaluare.</p> <p>La art. 17 alin. (7) este prevăzută obligația de informa organele competente dacă depistează încălcări ce pot constitui de ex. infracțiuni sau abateri disciplinare, pentru cercetare potrivit competenței. Acest fapt nu presupune transmiterea materialelor acumulate de comisia de evaluare. Aceasta este și o obligație constituțională.</p> <p>Precizăm că, pentru a evita interpretările eronate, proiectul a fost completat la alin. (7) cu expresia „organele de stat”. Astfel, va fi exclusă posibilitatea transmiterii informației către persoanele juridice de drept privat.</p>
<p>Se acceptă.</p> <p>Cu referire la modul de publicare a raportului comisiei de evaluare:</p> <p>În contextul acestei propuneri, în proiect este prevăzut că, inițial, pe pagina web a comisiei de evaluare se va publica doar informația despre rezultatul evaluării, adică faptul promovării sau nepromovării evaluării. Raportul integral al comisiei de evaluare se va publica după publicarea hotărârii CSM/CSP. A se vedea art. 18 alin. (4).</p> <p>În acest context, solicităm respectuos să se țină cont de faptul că conform legislației Republicii Moldova, hotărârile CSM și CSP, ca organe quasi-judiciare, sunt publicate în mod obligatoriu, pentru asigurarea principiului publicității și transparenței deciziilor adoptate. Or, societatea are dreptul să cunoască din prima sursă despre deciziile luate de organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor.</p> <p>Este imposibil de a pune în aplicare această propunere a Comisiei de la Veneția și din motivul că în procesul de evaluare extraordinară a integrității nu toate hotărârile CSM/CSP vor fi contestate și examinate de CSJ. Astfel, în cazul în care acestea nu vor fi contestate, rezultă că nici nu vor fi publicate. Drept urmare, este riscul apariției dublelor standarde.</p>	<p>12.</p> <ul style="list-style-type: none"> • the evaluation report by the ACs should not be made public until the SCM/SCP takes a positive decision, or the appellate judicial body confirms it on appeal; the judges and prosecutors concerned should be able to request a closed hearing and such requests should, as a rule, be granted; p. 93. While the possibility of having an open hearing should be provided in the law, the option of a closed hearing should be given practical effect. The draft Law should expressly specify the right of the evaluated judge/prosecutor to make a request to that effect. [...] p. 94. [...] The Venice Commission has previously stated in a similar context that “the adverse effects of such publication on the person’s reputation may hardly be removed by a later rectification, and the affected person has no means to defend himself against such adverse effects. [...]

		<p>Acceptarea acestei propuneri va reduce din transparența și încrederea în procesului de evaluare extraordinară și va lăsa loc pentru suspiciuni și dubii referitor la obiectivitatea hotărârilor adoptate.</p> <p>Mai mult ca atât, subliniem că prezentul proiect prevede același standard ca și în Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a integrității judecătorilor și candidaților la funcția de judecător CSJ, avizat de Comisia de la Veneția în 2022. Având în vedere că ambele fac parte din aceeași procedură de evaluare externă, considerăm necesar de a nu devia radical de la regulile deja stabilite și adoptate.</p> <p>Cu referire la dreptul de a solicita efectuarea ședințelor închise, menționăm că proiectul a fost completat cu o prevedere privind dreptul persoanei evaluate de a refuza participarea la audiere. A se vedea art. 16 alin. (3) din proiect.</p> <p>Nu se acceptă.</p> <p>Subliniem că în p. 30 din Opinia Comisiei de la Veneția din decembrie 2022, s-a constatat dreptul autorităților de a selecta procedura cea mai oportună : „30. [...] This would contribute much more to a timely process and will underline the key role of the SCM in this issue. However, given the fact that the provisions at stake are of procedural nature, the Venice Commission finds that the authorities have a margin of discretion in this, as long as the decisive role of the SCM, as well as the guarantees against unnecessary procedural delays are clearly ensured.”</p> <p>Suplimentar, precizăm următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Art. 18 alin. (3) lit. c) reglementează posibilitatea CSM/CSP de a adopta hotărârea finală diferită de concluziile comisiei de evaluare, dacă nu sunt de acord cu rezultatul reevaluării. • Pentru a evita abuzurile, reevaluarea poate fi dispusă o singură dată. • Menționăm că mecanismul propus oferă CSM/CSP posibilitatea de a interveni plenar, pentru a asigura evitarea eventualelor carențe sau abuzuri ce ar putea afecta independența judecătorilor/procurorilor, fapt ce este în corespundere cu rigorile
13.	<p>p. 97. [...] Given the constitutional role of the SCM/SCP, those bodies should be able to take the necessary additional measures on their own and take a decision without sending the case back to the AC. The Commission and DG I, therefore, for the reasons of expediency, recommend removing the option of remittal of the case to the AC.</p>	

	<p>prevederilor constituționale relevante, dar și a opiniilor anterioare ale Comisiei ale Venetia.</p> <ul style="list-style-type: none"> Judecătorul/procurorul evaluat, în persoană, sunt în drept să își prezinte poziția în fața CSM/CSP, inclusiv, să prezinte dovezi noi Reiterăm că CSM/CSP are acces la dosarul persoanei evaluate (copia acestuia se prezintă împreună cu raportul comisiei de evaluare). <p>De asemenea, CSM/CSP va avea posibilitatea să audieze suplimentar judecătorul/procurorul vizat și reprezentantul comisiei de evaluare.</p> <p>Necesitatea menținerii dreptului CSM/CSP de a dispune reluarea procedurii de evaluare către comisie, rezidă în faptul că doar comisia de evaluare are acces la bazele de date din care este preluată informația despre persoana evaluată, și acest lucru este similar și altor proceduri, de exemplu la cele disciplinare, fiind oferită posibilitatea de remediere a situației sau de completare a informațiilor lipsă. Subliniem că <u>în proiectul legii este prevăzut expres că restituirea dosarului pentru reexaminare poate avea loc doar o singură dată (art. 18 alin. (3) lit. b) din proiect).</u> <u>În acest fel va fi evitată tergiversarea procedurii și, de asemenea, nu va fi diminuată importanța acestui exercițiu extraordinar de evaluare.</u></p>
<p>14.</p> <ul style="list-style-type: none"> the Supreme Court of Justice should be able to take a final decision in a case concerning the dismissal of a judge or a prosecutor, and not only remit the case to the SCM/SCP or the ACs; <p>p. 98. [...] The draft Law does not clearly determine what will be the scope of appellate review exercised by the SCJ. Article 20 (5) refers to “factual circumstances” that may prompt the SCJ to allow the appeal. This appears insufficient, especially in the light of the case-law of the ECtHR which suggests that the scope of judicial review should extend not only to the matters of fact, but also the matters of law and the reasonable use of the discretion by the primary body</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>În contextul recomandării referitoare la insuficiența existenței doar a „circumstanțelor de fapt” pentru admiterea apelului, subliniem că proiectul legii la art. 19 alin. (6) prevede următoarele:</p> <p><i>„(6) Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise de către comisia de evaluare erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării.”</i></p> <p>Menționăm că această completare este în concordanță și cu Hotărârea Curții Constituționale nr. 5/2023⁴. Punctul 3 din dispozitivul acesteia prevede următoarele:</p>

⁴ HCC poate fi accesată în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135814&lang=ro

P. 100. [...] First of all, sending the case directly to the AC creates the impression that this commission and not the respective Council is the main deciding body, which should be avoided given that in accordance with the Constitution, the dismissal of the judges and prosecutors can only be decided by the SCM/approved by the SCP. Furthermore, providing only for the power of the SCJ to remit case back and not to take a final decision entails a risk of repetitive appeals, if the ACs or the SCM insist on their original position and do not correct errors identified by the SCJ. Therefore, the SCJ should be entitled to make a final and binding decision if the referral to the SCM/SCP or the AC does not bring a satisfactory result, which is necessary for a meaningful right of appeal before a court of law.

„3. Până la modificarea legii de către Parlament, completul special al Curții Supreme de Justiție, la examinarea contestațiilor declarate împotriva deciziilor Comisiei de evaluare, va putea dispune reevaluarea candidaților nepromovați dacă va constata (a) că în cadrul procedurii de evaluare au fost admise erori procedurale grave de către Comisia de evaluare, care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare, și (b) că există circumstanțe care puteau conduce la promovarea evaluării de către candidat.”

Cu referire la recomandarea de a împuternici CSJ de a lua deciziile finale fără a dispune reluarea procedurii de către CSM/CSP sau către Comisia de evaluare, precizăm următoarele.

Reieșind din statutul constituțional al CSM/CSP, anume aceste organe trebuie să constituie „elementul” principal în procesul de luare a deciziilor în privința judecătorilor/procurorilor.

Pentru a nu submina rolul CSM/CSP, care au mandat constituțional de a adopta decizii în privința carierii judecătorilor/procurorilor, urmare a constatării unei ilegalități, cazul va fi restituit de către instanța de judecată pentru reexaminare și adoptarea de către organele de administrare a sistemului judecătoresc sau a procuraturii a unei hotărâri legale.

Drept urmare este firesc ca, în cazul în care CSJ va depista unele nereguli la etapa examinării dosarului în CSM/CSP, să-l restituie acestora spre reexaminare.

Totuși pentru a nu tergiversa la nesfârșit această retrimiteri și a nu afecta examinarea mai rapidă, pentru echilibrare, a fost completat art. 19 alin. (5), iar CSJ va dispune o singură dată reluarea evaluării, la fel ca CSM/CSP.

În cazul în care CSJ va depista unele nereguli la etapa examinării dosarului de comisia de evaluare, chiar dacă dosarul se va restitui acestei comisii, oricum raportul final al acesteia va trebui examinat de CSM/CSP.

Considerăm că această construcție asigură pe deplin respectarea principiilor constituționale și recomandarea anterioară a Comisiei de la

15.	<p>P. 101. [...] the Commission and DG I still stressed the need to ensure discretion to the SCM/SCP in applying different measures. That flexibility was important in terms of the principle of proportionality, while the removal from office was the ultima ratio measure. [...]</p>	<p>Veneția de a implica în mod plenar CSM/CSP în procesul de luare a deciziei finale în privința carierei judecătorului/procurorului.</p>
<p>Nu se acceptă.</p> <p>Subliniem că odată ce criteriile au fost modificate, fiind majorate marjele de apreciere a criteriilor, și a diferențelor admisibile dintre venituri și cheltuieli ce nu pot fi justificate, fiind eliminate și restricțiile de a activa în alte profesii, o altă soluție mai potrivită decât interdicția de a reveni în sistemul judecătoresc sau al procuraturii timp de 7 ani nu poate fi aplicată (inițial termenul de demitere a fost de 15 ani, apoi redus la 10 ani, ca în final, să fie agreat 7 ani ca termen optim pentru acest scop). Urmare a modificării criteriilor și introducerii acestei marje admisibile, va fi eliminat riscul de eliberare din funcție a persoanelor pentru încălcări minore. Referitor la încălcările de etică vor fi imputabile doar cele grave, fiind concretizat în proiect că e vorba de caracterul grav.</p> <p>Drept urmare, o altă sancțiune decât eliberarea din funcție pentru necorespunderea cu criteriile de evaluare a integrității nu poate fi. Un judecător sau procuror lipsit de integritate nu poate fi prin definiție lăsat să funcționeze în sistemul judiciar cu o sancțiune mai blândă, fapt ce va discreditat imaginea sistemului și reduce încrederea societății în actele emise de un astfel de „profesionist”. Acest lucru ar compromite procesul de vetting, și ar submina eforturile Republicii Moldova de a reforma justiția și de a sancționa pe cei care sunt lipsiți de integritate/corupți în sistemul justiției. Legislația națională deja prevede sancțiunea eliberării din funcție pentru faptele descrise în proiectul de lege, atât pe aspecte de încălcare gravă a normelor de conduită, cât și pe disproporția de avere.</p> <p>Menționăm faptul că sancțiunea eliberării din funcție a persoanelor care eșuează vetting-ul a fost utilizată în Albania și Ucraina. Albania aplică sancțiunea de „suspendare din funcție și instruire suplimentară” a judecătorului/procurorului în cazul în care acesta eșuează pe criteriul profesionalismului. Trebuie să subliniem faptul că evaluarea extraordinară din Republica Moldova nu presupune verificarea criteriului profesionalismului.</p>		<p>Nu se acceptă.</p> <p>Subliniem că odată ce criteriile au fost modificate, fiind majorate marjele de apreciere a criteriilor, și a diferențelor admisibile dintre venituri și cheltuieli ce nu pot fi justificate, fiind eliminate și restricțiile de a activa în alte profesii, o altă soluție mai potrivită decât interdicția de a reveni în sistemul judecătoresc sau al procuraturii timp de 7 ani nu poate fi aplicată (inițial termenul de demitere a fost de 15 ani, apoi redus la 10 ani, ca în final, să fie agreat 7 ani ca termen optim pentru acest scop). Urmare a modificării criteriilor și introducerii acestei marje admisibile, va fi eliminat riscul de eliberare din funcție a persoanelor pentru încălcări minore. Referitor la încălcările de etică vor fi imputabile doar cele grave, fiind concretizat în proiect că e vorba de caracterul grav.</p> <p>Drept urmare, o altă sancțiune decât eliberarea din funcție pentru necorespunderea cu criteriile de evaluare a integrității nu poate fi. Un judecător sau procuror lipsit de integritate nu poate fi prin definiție lăsat să funcționeze în sistemul judiciar cu o sancțiune mai blândă, fapt ce va discreditat imaginea sistemului și reduce încrederea societății în actele emise de un astfel de „profesionist”. Acest lucru ar compromite procesul de vetting, și ar submina eforturile Republicii Moldova de a reforma justiția și de a sancționa pe cei care sunt lipsiți de integritate/corupți în sistemul justiției. Legislația națională deja prevede sancțiunea eliberării din funcție pentru faptele descrise în proiectul de lege, atât pe aspecte de încălcare gravă a normelor de conduită, cât și pe disproporția de avere.</p> <p>Menționăm faptul că sancțiunea eliberării din funcție a persoanelor care eșuează vetting-ul a fost utilizată în Albania și Ucraina. Albania aplică sancțiunea de „suspendare din funcție și instruire suplimentară” a judecătorului/procurorului în cazul în care acesta eșuează pe criteriul profesionalismului. Trebuie să subliniem faptul că evaluarea extraordinară din Republica Moldova nu presupune verificarea criteriului profesionalismului.</p>

		<p>De asemenea, CtEDO în cazurile examinate nu a constatat o problemă de neproportionalitate a sancțiunii cu eliberarea din funcție pentru lipsa de integritate, atâta timp cât au fost asigurate toate garanțiile (din cauza Xhoxhaj v. Albania: „In fine, interdicția pe viață impusă reclamantei și altor persoane revocate din funcție din cauza unor încălcări etice grave nu era contrară sau disproporționată în comparație cu integritatea funcției judiciare și cu încrederea publicului în sistemul judecătoresc.”).</p> <p>Mai mult, în pct. 50 din Opinia sa nr. CDL-AD(2022)024 din 2022, Comisia de la Veneția a statuat că „<i>The evaluation/vetting process described in the drafts may by no means be equalled with the disciplinary proceedings. As the Venice Commission has noted previously, “[e]valuation and disciplinary liability are (or should be) two very different things.</i>” Or, procedura disciplinară trebuie să fie distinctă de cea a vetting-ului, care e o procedură extraordinară cu măsuri extraordinare.</p> <p>Subliniem că Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a integrității judecătorilor și candidaților la funcția de judecător CSJ (avizată de CV prin opinia din 2022) prevede aceeași modalitate de sancțiune pentru persoanele care vor eșua evaluarea. Având în vedere că atât legea menționată, cât și respectivul proiect de lege fac parte din același pachet de reforme privind evaluarea extraordinară a judecătorilor/procurorilor, nu poate fi modificată sancțiunea pentru că aceasta de facto va constitui un tratament diferențiat nejustificat în raport cu subiecții care fac parte din același sistem și, în consecință vor fi aplicate duble standarde.</p>
16.	<ul style="list-style-type: none"> • a long ban from most legal professions as an additional consequence of dismissal as a result of the negative report is disproportionate and should be reconsidered. <p>p. 102. In the October 2022 Opinion the Venice Commission and DG I also noted that additional consequences for the negative evaluation – which include a long ban from most legal professions – are disproportionate and should be reconsidered. Regrettably, the</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>În contextul acestei recomandări, proiectul a fost modificat, din text fiind exclusă interdicția anterioară pentru persoanele care nu au promovat evaluarea integrității de a nu profesa timp de 5 ani anumite profesii juridice. Pentru detalii, a se vedea art. 18 alin. (5) lit. a).</p>

	<p>recommendations that all activities of a private nature should be removed from the list of banned professions are not addressed either in the current draft Law.</p>	
<p>Opinia Follow-up a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului European nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023</p>		
1.	<p>p. 31. [...] În special, rolul membrilor Comisiilor de evaluare privind contingentul internațional nu a fost suficient de bine asigurat și ar trebui să fie majorat. [...]</p>	<p>Se acceptă de principiu. Proiectul prevede că fiecare comisie de evaluare va activa în 2 complete. Astfel, în unul din complete vor fi 2 membri internaționali și un membru național. În al doilea complet vor fi 2 membri naționali și 1 membru internațional. Reieșind din faptul că în cadrul completului de evaluare raportul se va aproba cu vot unanim, rezultă că fiecare membru, inclusiv cei internaționali au drept de veto asupra hotărârii finale. În cazul lipsei unanimității, raportul de evaluare se va examina în plenul comisiilor de evaluare, care aprobă raportul cu votul majorității membrilor. Subliniem că din 6 membri majoritatea constituie 4 membri. Adițional, la art. 17 alin.(3) s-a completat cu următoarea prevedere: „<i>La procesul de votare participă cel puțin 2 membri menționați la art. 6 alin. (1) lit. b).</i>” În acest context, considerăm că proiectul asigură pe deplin rolul membrilor internaționali.</p>
2.	<p>p. 31. [...] De asemenea, garanțiile procedurale pentru judecătorul/procurorul în cauză ar trebui să fie oferite mai detaliat, inclusiv dreptul la o ședință închisă, "probele inaccessibile" sau apărările de bună credință <i>bone fide</i> privind proprietatea. [...]</p>	<p>Se acceptă parțial. Dreptul la ședință închisă a fost reglementat în art. 16 alin. (3). Referitor la „probele inaccessibile” a fost completat art. 14 alin. (6). Referitor la respectarea principiului „bona fide” – reiterăm cele expuse supra, la pct. 8 din prezenta sinteză.</p>
3.	<p>p. 31. [...] În proiectul de lege ar trebui prevăzute mai multe instrumente care să asigure principiul proporționalității, inclusiv pluralitatea sancțiunilor.</p>	<p>Nu se acceptă. Reiterăm cele expuse supra, la pct. 15 din prezenta sinteză. Totodată, subliniem că proiectul a fost modificat astfel, încât acesta stabilește perioada de aplicare a interdicției de a activa în funcția de judecător/procuror și alte funcții de demnitate publică de la 5 la 7 ani.</p>

		Astfel, CSM/CSP va decide de la caz la caz, în dependență de gravitatea acțiunilor/inacțiunilor depistate, care va fi perioada aplicării interdicției menționate.
--	--	---

Ministru

/seanță electronică/

Veronica MIHAILOV-MORARU